

Pesmi P. Emanuela Podvinskega.

P. Emanuel Podvinski je bil menih frančiškanskega reda, in je bil pred tridesetmi leti učenik na Novo-meški gimnazii, potem je prišel na Karlovško gimnazijo; umrl je pred kakimi štiri leti. On se je poskušal tudi v slovenskem pesništvu, zlasti se je oziral na predstavljane Šilerjevih pesem. Nekatere tistih pesem so mi prišle pred več leti v roke; podam jih „Novicam“, da se ne pozabijo, in da morebiti kdo še kaj več oznani od tega pesnika.

Hicinger.

Zgimba.

Prijatelj! vse prenašlo mine,
Kar vidiš kolj po zemlji krog;
Kak hitro čas življenja zginje,
Trohljiv je naš'ga trupla zlog!

Iz rok natvore komaj zide
Mladenč, prejet'ga bitja svest;
Že, ah! v mladosti cvetu pride
V nemile smerti zgrabno pest.

Ni zdrav se včeraj kos dozdeval,
Prijazno vam roko dajal?
Pred malo dni veselo speval,
Zdaj, joj! za vselej nam zaspal?

Nekatere Minke rožno lice
Ne včaka sivoglavih dni; —
Zastonj se štejejo petice,
Nemili smert' zdravila ni.

Nič večno tukaj ne ostane,
Razpade svoje vse ima;
Podoba se podobi ugane,
Novini starost prostor dá.

Naj slavne kipe vitez dela,
Opombe večne zlatih dob;
Če jih ne bo zavidnost snela,
Jih bode strošil vekov zob.

Tam se kraljestvo močno vzdigne,
Obhaja vso Evropo strah;
Alj komaj kraljev kralj pomigne,
Se vdere veličastvo v prah.

Tako se znani s temne dalje
Popolnem tristoletni hrast;
Pa zdajci ga zdrobi čez skale
Spušen'ga severja oblast.

Iz morja skrita sila stira
Nov otok, drugi gré v pogrez;
Sprostrane mesta v prepad vdira
Zemljé neznana moč — potres.

Prijatelj! vse prenašlo mine,
Kar vidiš končnega okrog;
Le duh človeški, on ne zginje,
Ostane večno kakor Bog.

E. Podvinski.

Národne stvari.

O Taterman-u.

Spisal Davorin Terstenjak.

Na verkovnico — tako se velí sredpostna sreda v celjski okolici, in ktero besedo sem že v „Novicah“ razložil, rekši, da pomenjuje plužnico, ker so stari Slovenci v ti dóbi praznovali praznik solnčnega boga, kot boga oranja in poljedelstva, zato se še pri prebivavcih slovanskih na otoku kerškem (Veglia) plug velí verkan, in naš

pridni in marljivi jezikoslovec g. Janežič še ima v svojem slovníku verkeljca, die Pflugreute — grém na sprehaj v bližnjo ves studeniško, in tam najdem tri fantiče, kateri so slamnatega dedleka (Strohpopanz) v Dravo vergli. Vprašam jih: kaj delajo; odgovorijo mi enoglasno: Tatermana smo v vodo vergli, da bode led raztolkel.

Že učeni dr. Hanuš¹⁾ je Tatermana imel za vodnega duha, in slovenski národní običaj poterjuje, da je Taterman bil povodni duh.

Bral sem, vendar več ne vem, v katerih bukvah, da ni še sto let, kar so tudi Gradčanje na sredpostno sredo Tatermana metali z mosta v Muro.

Na Koroškem se velí cev živega studenca tudi Taterman, in to spet pričuje, da je Taterman po veri starih Slovanov bil povodni duh.

Tudi nemške narodne povesti ga poznajo govoreče od kobolta in tatermana, tatermennelin-a.

Učeni J. Grimm je hotel ime taterman iz angleške besede tatter, Lumpen, Fetzen, Zotten, razložiti; al ker bi se to ime moglo v visokonemščini glasiti Zaterman, je tedaj spet to svojo misel zavergel. Mislil je tedaj na katerman od kater, cattus, maček, tudi na ogersko tatoš Gaukler i. t. d., vendar ni popolnoma prepričan, ali so Tatermana Slovani od Nemcov, ali Nemci od Slovanov prejeli.²⁾

Po mojem mnenji je ime Taterman ravno tako dobro nemško, kakor slovensko. V stari nemščini pomenjuje Tatli, Tater očeta; pa tudi v slovenščini poznamo tatej = tater,³⁾ ker r prelazi pogostoma v j na primer: fajmošter za farmošter, točaj, rataj, vozotaj = točar, ratar, vozatar; primeri: italij. librajo za librarío.

Tudi suffiks man je slovensk, primeri: racman, purman, Zorman, in značuje to, kar nemški mann, toraj racman = Entenmann, Zorman = Morgenröthemann, tedaj Taterman = Vatermann; ko bi se dalo reči po analogii racman, das Männchen von den Enten—Enterich, bi taterman prestavil v Vaterih.

Sadaj gré mi dokazati, da so stari indo-germanski národi vodne duhove imenovali tate in tateje — matere in očete.

V staro-indiškich spisih najdem, da se voda in mati poznamenujete z ednako besedo ambu,⁴⁾ ambâ.

Tudi v gerškem basnoslovju najdemo, da vodni duh Nereus ima hčer Thetis. Homer o njej pripoveduje, da v morski špelji sedi v družbi svojih sester.⁵⁾ Učeni Welcker piše o imenu: „Die Bedeutung von *Θέτις*, der Tochter des Nereus ist vermuthlich dieselbe, wie von *Θητώ*, der mit Okeanos verbundenen Mutter aller Dinge. Dass Mutter Thetys den Namen vom Ernähren habe, wie *Τήθη* von *θάω*, Amme, Alumnia ist nicht zu bezweifeln. Slawisch ist tete Mutter, tetia Muhme, wie *Тητίс*, *Тηтіа* Vaters- oder Mutterschwester i. t. d.“⁶⁾

Welcker dalje dokazuje, da je v Thetidi osebljena voda, in ako se žensko vodno božansko bitje imenuje Thetis = tata, mati, tedaj smemo po vsi pravici misliti, da se je možko vodno božansko bitje velelo tatej, taterman, oče, očaj, in Grki so Nerea zmiraj obrazovali kot starega serolasatega tateja *) očaka.**)

¹⁾ Dr. Hanuš „Slaw. Mythol.“ str. 299. ²⁾ Grimm „Deutsche Mythol.“ 2. Auflage, stran 469, 470. ³⁾ Zato ime gor slovaško: Tatra = očaj gor, Matra = mati gor. Tam je tudi Babagora. ⁴⁾ Glej Nir. IX., 10 ambâ = mati, in Nigh. I., 13. ambu = voda. ⁵⁾ Ilias, 24, 78. 6, 136. 1, 538 i. t. d. ⁶⁾ Welcker „Griechische Götterlehre“ str. 617, 618.

*) Drug razlog, vodne božanstva imenovati oče in mater, so stari národi našli v rodívni in redívni lastnosti vode, saj se tudi po svoji redívni moči potoki yelijo kakor, na priliko, pri Gerkih Alfãos, pri Slovencih Žir i. t. d. Pis.

**) Primeri Horat. Ode I, 15, 5. Gerhard „alte Vasengem. t. 8.